

6. Жидецька О. Бомбосховища Фінляндії мають подвійне призначення. URL: <https://podrobnosti.ua/2448477-bomboshovischa-fnljand-majut-podvjne-priznachennja.html> (дата звернення: 24.02.2025).

7. Wines, J. Green Architecture. Köln : Taschen, 2000. 240 с.

8. Jackson, H., Swensson, K. (ред.). Ecovillage Living. Devon: Green Books, 2002. 183 с.

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-502-3-10>

Чеканов В. Ю.,

кандидат історичних наук,

доцент кафедри державно-правових і гуманітарних наук

Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського

м. Київ, Україна

ТИМЧАСОВО ОКУПОВАНІ РЕГІОНИ УКРАЇНИ: ОСОБЛИВОСТІ ІДЕНТИФІКАЦІЇ

Від 2014 р. проблема тимчасово окупованих регіонів України зберігає свою актуальність, і вона істотно зросла після 2022 р. Мета цієї розвідки полягає у дослідженні питання: наскільки змінюються риси ідентифікації окупованого регіону під впливом окупації, що серед його рис зберігається де-факто внаслідок незмінності визнання його українським, незмінності його міжнародно-правового статусу.

Для вивчення цього питання нам слід розділити поняття регіону як ціле на складники, частина яких відноситиметься до вербальної ідентифікації регіону його мешканцями і зовнішніми акторами (духовна сфера), а частина – до повсякденного функціонування регіону (матеріальна сфера).

З самого початку нам стане зрозумілим, що український статус того чи іншого регіону є менш вразливим у духовній сфері. Найменш вразливим є статус *історичного регіону*. Це поняття розташовується виключно в минулому, зміна його може бути пов'язана не стільки з окупацією, скільки зі змінами в історичних дискурсах ворогуючих країн. Успішне нав'язування міжнародному політичному та науковому загалу ідеї про “російський Крим” і т. і. матиме в цьому плані більше значення, ніж будь-які політичні заходи в самому Криму. Зміна статусу історичного регіону має найбільшу – глобальну – широту охоплення, але досягається найскладніше [4].

Поняття *етнічних регіонів* щодо ТОТ України є найбільш конфліктогенним. Окуповані регіони є поліетнічними, і доводити

органічність їх приналежності Росії можна лише підмінюючи поняття етнічної приналежності поняттям ідентичності. Етнічну приналежність змінити неможливо, ідентичність же змінюється шляхом зняття обмежень на застосування російської мови (відповідно, не слід забувати про *мовні регіони*) або заходів пропагандистського характеру, нерідко примусових. Крім зміни ідентичності, окупантам доцільно змінювати склад населення шляхом релокації в регіон нових поселенців, наприклад, мігрантів. Масштабні заходи з релокації етнічних груп відомі з історії Стародавнього Сходу, поодинокі (депортації німців Поволжжя, чеченців, кримських татар у 1941–1944 рр.) – з сучасної історії, але розмір таких акцій, їхній вплив, тривалість і результативність залишаються під питанням. Поодинокі повідомлення про це (зокрема, з Маріуполя) поки не дозволяють дійти якихось висновків щодо успішності цих заходів, а вони тягнуть за собою потенційне обвинувачення в геноциді [1].

В матеріальному сенсі окуповані регіони України стають російськими в міру поширення на них зобов'язуючих заходів окупаційної влади. Наприклад, Крим після 2014 р. став *податковим регіоном* Росії, оскільки регіон має сплачувати внески до державного бюджету РФ (і, відповідно, перестав бути податковим регіоном України). Будучи єдиною ТОТ, яка безпосередньо не межує з фронтом, Крим може незабаром почати приносити окупантам прибуток і, попри дотаційність, дедалі помітніше стає *економічним регіоном* Росії [3]; як АРК, Крим став *адміністративним регіоном*; він став *правовим регіоном* Росії, оскільки на нього поширилася дія російських законів (ситуація виглядала б складніше у разі кампаній громадянської непокори цим законам, але її нема); *мобілізаційним регіоном*, який забезпечує російську армію людськими ресурсами.

Усі зазначені статуси регіону практично втрачені Україною. Крим уже не є її економічним, податковим, правовим, мобілізаційним регіоном. Українська приналежність Криму дедалі помітніше витісняється з площини матеріальних понять, крім того, він не є регіоном української мови. Проте, зберігається історична пам'ять, яка впливає на певні сторони соціальної сфери. Ця пам'ять може вплинути на самоідентифікацію окремих кримчан, на їх свідомий вибір. Але на жоден з перерахованих вище “матеріальних” статусів ми її впливу наразі не спостерігаємо, адже в інформаційних потоках відсутні дані про кампанії громадянської непокори, відмову від сплати податків, масове ухиляння від мобілізації в армію РФ [2]. Опір окупації в українському Криму частіше ототожнюється з активністю кримсько-татарської громади. З регіонів же півдня материкової України інформація про опір надходить, тому можна вважати, що вони все ще є *більш українськими*, ніж Крим зараз.

Таким чином, регіональна ідентичність є складним, динамічним поєднанням духовних і матеріальних чинників. Історичний досвід окупованих регіонів інших країн показує, що їхня ідентичність нерідко змінюється практично без опору: так, у 1871 р. окупований французький Ельзас був безболісно інтегрований до Німецької імперії (проти були лише ельзаські депутати французьких Національних зборів) і його новий статус був закріплений у міжнародному праві, але у 1919 р. Ельзас так само безболісно повернувся до складу Франції (і це знов було закріплено у міжнародному праві); у 1940 і 1944 рр. історія з Ельзасом практично повторилася. Але є і зовсім інші приклади. Тому говорити про неодмінність як цього, так і протилежного сценарію, абсолютизувати роль міжнародного права і розглядати поточну ситуацію з ТОТ України як інваріант наразі немає підстав.

Список використаних джерел:

1. Бельзецька Наталія. Якими 2 способами Кремль заманює росіян переїжджати в Маріуполь. *24 канал*. URL: https://24tv.ua/rosiya-zamanyuye-lyudey-do-mariupolya-andryushhenko-skazav-yak_n2781128 (дата звернення 22.03.2025).
2. Брушневська Анжеліка. Мобілізація, призов, агітація в Криму. Армія РФ використовує всі способи для залучення до своїх лав. *Крим. Реалії*. URL: <https://ua.krymr.com/a/krym-mobilizatsia-pryzov-viyna/32979942.html> (дата звернення 22.03.2025).
3. Веселова Вікторія. “Багато споживаємо і дуже багато треба.” Скільки ще Крим проживе за гроші Москви? *Крим. Реалії*. URL: <https://ua.krymr.com/a/skilky-sche-krym-prozhyve-za-hroshi-moskvy/33253715.html> (дата звернення 22.03.2025).
4. Республіка Крим. *Вікіпедія. Вільна енциклопедія*. URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%A0%D0%B5%D1%81%D0%BF%D1%83%D0%B1%D0%BB%D1%96%D0%BA%D0%B0_%D0%9A%D1%80%D0%B8%D0%BC (дата звернення 22.03.2025).